

...innovation, forskning och utveckling i skola och förskola

PROGRAMPLAN

FOKUS LIKVÄRDIGHET

FoU-PROGRAM 2025-2028

Förord

Denna programplan beskriver arbetet i Ifous forsknings- och utvecklingsprogram (FoU-program) *Fokus Likvärdighet*. Programplanen fastställs av en styrgrupp som består av representanter för de skolhuvudmän som deltar i programmet, representanter från forskargruppen och Ifous. Då FoU-programmet bedrivs på ett processinriktat sätt och utifrån de medverkandes förutsättningar och behov kan planen komma att revideras under programmets gång. Beslut om revidering fattas också av styrgruppen.

Denna första version av programplanen utgör en gemensam utgångspunkt för arbetet i programmet. Programplanen baseras dels på huvudmännens identifierade behov som framkommit vid de inledande samtal och diskussioner som förts med medverkande huvudmännen och forskare. Dels utgör Ifous handbok [Att medverka i ett FoU-program](#) en ytterligare utgångspunkt för denna första version av programplanen.

I planen beskrivs programmets syfte, mål, form, innehåll och tidsplan. Här synliggörs också rollfördelningen mellan programmets olika grupper av medverkande.

Välkomna till FoU-programmet *Fokus Likvärdighet*!

Med vänliga hälsningar,

Anette Jahnke
Process- och projektledare
Ifous
anette.jahnke@ifous.se

Innehållsförteckning

FÖRORD	1
VARFÖR BEHÖVS DET HÄR PROGRAMMET?	3
VAD SKA PROGRAMMET LEDA TILL?	3
SYFTE	3
MÅL	4
VEM RIKTAR SIG PROGRAMMET TILL?	4
HUR ÄR PROGRAMMET UPPLAGT?	4
FORSKNINGSSTÖD OCH FORSKNINGSARBETE	4
UTVECKLINGSARBETE PÅ OLIKA NIVÅER	4
DOKUMENTATION AV FORSKNINGS- OCH UTVECKLINGSARBETET	6
TIDSPLAN	6
UTVÄRDERING	7
BUDGET OCH FINANSIERING	7
KOMMUNIKATIONSPLAN	8
FINNS DET NÅGRA RISKER?	9
OM IFOUS	9

VARFÖR BEHÖVS DET HÄR PROGRAMMET?

Utbildningen i svensk skola är inte likvärdig. Det har under lång tid konstaterats i ett flertal internationella kunskapsmätningar, statliga offentliga utredningar och genom forskning inom olika kunskapsfält. Behoven av en stärkt likvärdighet bottnar både i en vision om det samhälle vi önskar leva i och det faktum att ökad likvärdighet är tätt sammankopplat med högre kunskapsresultat och en kunnigare befolkning.

I betänkandet *En mer likvärdig skola* (SOU 2020:28) knyts det vaga begreppet likvärdighet fast i skollagens olika paragrafer, och sammanfattas: 1) alla ska ha *lika* tillgång till utbildning; 2) alla ska ha tillgång till *lika* god kvalitet; 3) skolan ska kompensera för skillnader i elevers förutsättningar. Men vad innebär detta i praktiken? På vilka sätt kan huvudmän aktivt arbeta på olika nivåer för att stärka likvärdigheten inom sin egen verksamhet? Hur kan dessa sätt variera beroende på om skolorna befinner sig i glesbygd, socioekonomiskt utsatta områden, bruksorter eller innerstan i en storstad? Hur kan det variera beroende på om det handlar om förskola, skola eller vuxenutbildning? Är definitionen av likvärdighet på policynivå funktionell och användbar för skolans yrkesverksamma? Förstås eller kan likvärdighet förstås på ett mer nyanserat och användbart sätt för skolans yrkesverksamma?

Frågorna är många och att stärka likvärdigheten i svensk skola är ett svårt, komplext och mångfacetterat forsknings- och utvecklingsområde. Samtidigt bedrivs dagligen utbildning i skolsystemets olika skolformer runt om i landet – med alla dessa skiftande förutsättningar. Kunskaper och erfarenheter för att öka likvärdigheten bildas av lärare, rektorer och skolchefer. Dessa kunskaper är viktiga och behöver synliggöras, bli beprövad och delas av fler yrkesverksamma i skolan. Även om en del forskning har gjorts, och kan komma till användning i FoU-programmet, så behövs mer forskning som i högre utsträckning möter huvudmäns, skolors och klassrums behov.

Mot denna bakgrund startar Ifous FoU-programmet Fokus Likvärdighet (FLIK) som riktar sig till lärare, rektorer och skolchefer som tillsammans med forskare vill fördjupa förståelsen för likvärdighetens betydelse för elevers utveckling samtidigt som konkreta strategier och arbetssätt formas för skolans yrkesverksamma så att eleverna i högre utsträckning möts av en likvärdig utbildning.

VAD SKA PROGRAMMET LEDA TILL?

Syfte

Syftet med FoU-programmet är att utveckla långsiktiga och forskningsbaserade arbetssätt på klassrums-, skol- och huvudmannanivå så att alla elever i huvudmannans verksamhet möter en likvärdig utbildning. Syftet är också att genom samarbete mellan skolans yrkesverksamma och forskare låta kunskaper och erfarenheter bildade i skolan respektive akademien utgöra grund för gemensam kunskapsutveckling och nya forskningsresultat.

Mål

Efter FoU-programmets slut ska *forskningsarbetet* ha medfört att

- forskningsfrågor har synliggjorts och besvarats genom samarbete mellan forskare och programmets deltagare,
- artiklar har tagits fram för publikation i vetenskapliga och populärvetenskapliga tidskrifter,
- forskningsmetoder för praktknära forskning vidareutvecklas,

Efter FoU-programmets slut ska *utvecklingsarbetet* ha medfört att

- undervisningen har utvecklats och i högre utsträckning tar sin utgångspunkt i de aktuella barnens, elevernas eller studerades behov,
- ledningen av skolan har utvecklats och i högre utsträckning tar sin utgångspunkt i personalens behov för att kunna bedriva en likvärdig undervisning,
- ledningen och styrningen på förvaltningsnivån har utvecklats och i högre utsträckning tar sin utgångspunkt i den unika skolans behov för att bedriva en likvärdig utbildning,
- arbetsätt har etablerats på alla nivåer i huvudmannens organisation så att verksamma kan systematiskt och på ett forskningsbaserat planera, genomföra och kontinuerligt följa upp förändringar som görs i undervisningen och ledningen i syfte att stärka likvärdigheten
- flera av deltagarna publicerar sitt utvecklingsarbete i artikelserien *Leda & Lära*,
- huvudmannen och deltagande förskolor/skolor har utvecklat organisationen och skapat förutsättningar för långsiktigt hållbart utvecklingsarbete,
- huvudmannen och deltagande förskolor/skolor har upprättat en plan för hur kunskaper och erfarenheter från FoU-programmet kan förvaltas, fördjupas och delas med andra.

VEM RIKTAR SIG PROGRAMMET TILL?

Pedagoger och skolledare i förskola, grundskola, fritidshem, anpassad skola, gymnasieskola och vuxenutbildning. Chefer och annan strategisk personal på övergripande nivå hos de medverkande skolhuvudmännen.

HUR ÄR PROGRAMMET UPPLAGT?

Forskningsstöd och forskningsarbete

För forskningsdelen ansvarar professor Ninni Wahlström vid Linnéuniversitet.

Forskargruppen bidrar till FoU-programmets arbete på två sätt. Forskargruppen stödjer deltagarna i att bedriva ett utvecklingsarbete på ett forskningsbaserat sätt. Utöver detta ansvarar forskargruppen för att bedriva vetenskapliga studier där forskningsprocessen är interaktiv och praktknära. Det betyder att forskningen genomförs i nära samarbete med programmets deltagare och bygger på det utvecklingsarbete som genomförs i verksamheterna under programtiden. En särskild forskningsplan tas fram av forskargruppen.

Forskningen tar sin utgångspunkt i att tillsammans med programmets deltagare undersöka hur begreppet likvärdighet i förskola, skola och vuxenutbildning kan förstås i termer av en rättvis och målinriktad utbildning för alla. Elevernas möjlighet att erbjudas en rättvis och målinriktad utbildning utforskas ur ett organisatoriskt, ett socialt och ett individuellt perspektiv. Begreppet likvärdighet har relevans på tre lokala nivåer: huvudmannanivå (utbildnings- skol- och

områdeschefer), förskole- och skolnivå (rektorer) samt barngrupps- och klassrumsnivå (lärare). Exempel på forskningsfrågor som kan ställas är:

- På vilka olika sätt diskuteras likvärdighet ur organisatoriska, sociala och individuella aspekter på olika lokala nivåer?
- På vilka olika sätt arbetar rektor för ökad likvärdighet på den egna skolan? Vilka möjligheter och vilka begränsningar uppfattar rektor?
- Vilka olika innebörder av begreppet likvärdighet betonas av skolans lärare?
- Hur bedömer läraren elevernas tillgång till en undervisning som leder till måluppfyllelse?

Inriktningen på FoU-programmets forskningsdel förväntas att leda till en gemensam utveckling av teoretiska begrepp och modeller som kan ligga till grund för lokalt utvecklingsarbete för ökad likvärdighet på lokal nivå.

Utvecklingsarbete på olika nivåer

Kärnan i programmet är *utvecklingsgrupperna* (ca 5-10 personer) som bildas lokalt i huvudmannens verksamhet. Utvecklingsgrupperna kan bestå av lärare och skolledare från en skola. Det är också möjligt att bilda utvecklingsgrupper på rektors- och/eller huvudmannanivå. Det är utvecklingsgrupperna som gör själva utvecklingsarbetet och bidrar till forskningsarbetet. Utvecklingsgrupperna träffas kontinuerligt, både lokalt och inom programmets seminarier, under tre års tid med start höstterminen 2025.

Utvecklingsgruppernas arbete kommer att stödjas inom ramen för FoU-programmet på följande sätt:

- En **lokal processledare** utses i varje utvecklingsgrupp av huvudmannen, eller av skolan. De lokala processledarna leder utvecklingsarbetet lokalt i respektive utvecklingsgrupp.
- En **central processledare** utses av varje huvudman. Den centrala processledaren tillhör ledningsnivå på huvudmannanivå och stödjer de lokala processledarnas arbete i utvecklingsgruppen/erna. Deltar man endast med en utvecklingsgrupp kan den centrala och lokala vara en och samma person.
- De centrala och lokala processledarna från deltagande huvudmän bildar en **processledargrupp**. Denna grupp ges stöd av programmets forskare och samverkar med forskarna kontinuerligt under programmets tre år genom **processledarmöten** som arrangeras av Ifous i samarbete med forskarna.
- **Rektor** startar och följer utvecklingsgruppernas arbete om utvecklingsgruppen består av lärare. Rektor säkerställer att förutsättningar ges för att utvecklingsarbetet kan fortskrida under, och efter programmets slut samt att arbetet sprids inom skolan. Om utvecklingsgruppen är sammansatt av andra personalgrupper säkerställer ledningen för huvudmannen att utvecklingsgruppen ges motsvarande förutsättningar.
- **Forskningsartiklar** eller annat forskningsbaserat material kommer att delges gruppen via forskarna och processledarna.
- **Stöd till att skriva** och publicera utvecklingsartiklar ges av Ifous.
- En **lokal styrgrupp** utses av huvudmannen bestående av ledare på övergripande nivå, rektor och processledare som följer arbetet lokalt.

- Ledarna på övergripande nivå (kommunal förvaltning eller ledning hos fristående skolhuvudman) för de olika deltagande huvudmännen bildar en **styrgrupp** för hela FoU-programmet som tillsammans med Ifous projektledare leder FoU-programmet. I styrgrupp ingår också programmets forskningsledare.
- Ett **utvecklingsseminarium** genomförs per termin. Vid dessa dagar medverkar deltagare från alla nivåer och från alla huvudmän tillsammans med forskargruppen. Innehållet i dessa seminarier kommer att bestå av aktuell forskning, återkoppling av forskarna, utbyte av erfarenheter inom och mellan utvecklingsgrupperna, och mellan deltagarna och forskare. Seminarier arrangeras av Ifous i samarbete med forskarna, styrgrupp och processledargruppen.
- En **samverkansplattform**, en webbsida för programmet, kommer att kommunicera och dokumentera arbetet under programmets tre år.
- **Ifous projekt- och processledare** för programmet ansvarar för: planering av programmet i sin helhet; planering, dokumentation och uppföljning av möten/seminarier; anlitande av experter till utvecklingsseminarier; avstämning och planering med forskargrupp, processledargrupp och styrgrupp; dokumentation och produktion av slutrapport; kvalitetssäkring av genomförande och innehåll; anlitande av en extern utvärderare av programmet.

Utformningen av FoU-programmet kommer därmed att bestå av flera parallella processer och genomsyras av ett kollegialt lärande både inom och mellan såväl huvudmän som professioner.

Dokumentation av forsknings- och utvecklingsarbetet

Deltagarna dokumenterar sitt utvecklingsarbete under arbetets gång. Ifous ansvarar för att sammanställa dokumentationen.

Rapportering från *forskargruppen* kommer att ske genom

- del av programmets slutrapport, riktad till praktiker,
- forskningspublikationer i gängse vetenskapliga kanaler,
- medverkan vid utvecklingsseminarierna för kontinuerlig återkoppling av forskningsarbetet,
- medverkan i en spridningskonferens i samband med programmets avslutning.

Rapportering från *de medverkande huvudmännen och deltagarna* kommer att ske genom

- del i programmets slutrapport där utvecklingsprocessen i den egna organisationen dokumenteras,
- utvecklingsartiklar skrivna av lärare och ledare publicerade i artikelserien Leda & Lära,
- medverkan vid utvecklingsseminarier för kontinuerlig återkoppling från utvecklingsarbetet,
- medverkan i en spridningskonferens i samband med programmets avslutning.

Tidsplan

Ett konstituerande styrgruppsmöte planeras till april 2025.

Ett ledarseminarium för programdeltagare med ledningsansvar så som skolledare, processledare och styrgruppsmedlemmar planeras till augusti 2025.

Ett första utvecklingsseminarium (programmets kick-off) för alla deltagare planeras till oktober 2025.

Därefter pågår arbete inom FoU-programmet fram till juni 2028.

Programtiden är totalt tre år.

Processledarmöten med Ifous och forskargruppen arrangeras minst fyra gånger per år och gemensamma utvecklingsseminarier två gånger per år. Parallellt med detta pågår det lokala arbetet i utvecklingsgrupperna och forskarna genomför sitt forskningsarbete. Styrgruppen beslutar om sin mötesplan utifrån de behov som identifieras.

De olika aktiviteterna fördelas preliminärt på följande sätt över året:

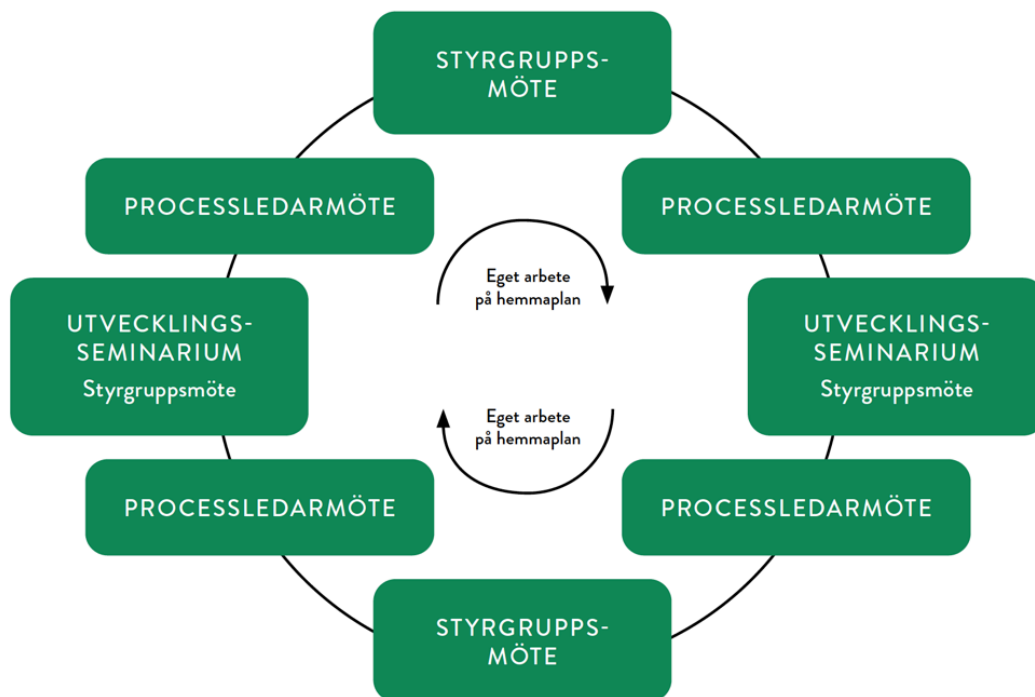

Bild 1. Illustration av exempel på aktiviteter inom ramen för programmet under ett programår.

UTVÄRDERING

Ifous ansvarar för att anlita en extern utvärderare. Syftet med utvärderingen är att få en bild av hur programmet har bedrivits i förhållande till programplan och uppsatta mål. Syftet är också att inhämta kunskap om hur programmets genomförande och resultat svarar mot styrgruppens och deltagarnas förväntningar, om FoU-programmet har gett några effekter och huruvida det kan antas leda till fortsatt utveckling i de deltagande verksamheterna.

Utöver detta förväntas de medverkande huvudmännen själva följa upp sin medverkan inom ramen för det systematiska kvalitetsarbetet. Eventuella gemensamma uppföljnings- eller utvärderingsinsatser diskuteras och beslutas i styrgruppen.

BUDGET OCH FINANSIERING

De huvudmän som deltar i programmet finansierar gemensamt FoU-programmets kostnader och betalar under FoU-programmets löptid en årlig deltagaravgift. Deltagaravgiften består av två delar; en som beräknas på antal utvecklingsgrupper och en som baseras på huvudmannens storlek. Avgiften ska även täcka förprojekterings- och uppstartskostnader av FoU-programmet. **En förutsättning för att delta i programmet är att huvudmannen är medlem i Ifous under hela programtiden.**

För FoU-programmet Fokus Likvärdighet beräknas budgeterade kostnader enligt nedan (exkl moms), totalt xxxx kr över tre år.

Kostnader	2025 (Halvår)	2026	2027	2028 (Halvår)	Totalt
Ifous process-/ projektledning					
Forsknings-insats					
Uppstarts- kostnad		0	0		
Publicering av utv artiklar/ Slutrapport	0	0	0		
Utvärdering					
Summa					

Intäkter	2025 (Halvår)	2026	2027	2028 (Halvår)	Totalt
x st huvudmäns finansiering			1 990 000		

Avgifterna faktureras årligen i förskott (inkl moms). Alla avgifter har räknats upp med 2 procent per år.

Direkta kostnader (lokalkostnader, teknik, föreläsningssarvoden, mat m.m.) för gemensamma fysiska utvecklingsseminarier är *inte* medräknade i ovanstående, ej heller deltagares resor och uppehåll i samband med sådana träffar samt eventuella vikariekostnader.

KOMMUNIKATIONSPLAN

Information om FoU-programmet presenteras löpande på Ifous webbsida. Ifous ansvarar även för att pressmeddelandet inför programstart och inför programmets avslutande spridningsseminarium går ut i relevanta kanaler.

För den interna dokumentationen och kommunikationen mellan deltagarna i programmet kommer en elektronisk projektplattform att användas.

(<https://sites.google.com/ifous.se/ifousfun/startside>)

En slutrapport med generellt och nationellt användbara resultat och slutsatser för målgrupperna publiceras i Ifous rapportserie och sprids i lämpliga kanaler. Ifous ansvarar för granskning av textunderlag och står som redaktör och ansvarig utgivare av rapporten. Vid den avslutande spridningskonferensen, som är öppen även för de som inte har deltagit i programmet, presenteras resultat, slutsatser och erfarenheter. Programmets spridningsseminarium planeras till våren 2028.

FINNS DET NÅGRA RISKER?

Vid bedömning av vilka risker som är förknippade med att delta i programmet har följande identifierats:

- Om någon av de skolhuvudmän som deltar i programmet hamnar på ekonomiskt obestånd eller av andra skäl avbryter samarbetet i strid med ingånget avtal påverkar det finansieringen och därmed upplägg och genomförande.
- Om deltagarna inte kan avsätta tillräckligt med tid för genomförandet påverkas möjligheterna att nå de uppsatta målen och de önskade effekterna.
- När chefer, rektorer, processledare och andra nyckelpersoner slutar på sin position finns en risk att förankringen tappas och att kunskap, erfarenhet och kontinuitet går förlorad.

OM IFOUS

Ifous är ett fristående forskningsinstitut inom utbildningsområdet som bedriver forsknings- och utvecklingsarbete (FoU) i samverkan med skolhuvudmän och lärosäten i syfte att bidra till praktiktäna forskning och skolutveckling på vetenskaplig grund och beprövad erfarenhet.